

rovanje nastopi s 65. letom ter ima odvetnik pravico do zavarovanja, ako je vplačeval 10 let. Vdova in otroci imajo pravico do pokojnine, ako je bil pokojnik 5 let član. Pokojnina je bilo 400 kron letno, za vdovo z družino pa 740. Ogrska država je doplačevala od l. 1914. po 500.000 kron na leto kot subvencijo, sedaj 200.000 pengö. Do l. 1919. se je nabralo društvene imovine 10 milijonov kron, ki so bile naložene v obveznicah. Denarna kriza je vse upropastila. Blagajna se je pričela boljšati z l. 1923. in ima sedaj zopet 2 milijona pengö imovine, naložene v nepremičninah. Sedaj se plačuje na leto 110 pengö, pokojnina pa je 620 pengö na leto. Dela se sedaj na to, da se pokojnina izplačuje le iz subvencije države in iz dohodkov imovine. Računi se, da jo bo odslej 1200 do 1400 pengö na leto.

Kongres je na to izvolil za člane sveta: za Nemčijo dr. Druckerja v Lipskem, dr. Wolfa in dr. Juliusa Magnusa, oba v Berlinu, za Avstrijo dr. Pfeifferja na Dunaju in za Španijo Mr. Alvareza Gonzalesa v Madridu.

Za predsednika Zveze je bil izvoljen Me. Crochaert (Krokar) bâtonnier zbornice v Bruxellu, za prvega podpredsednika Me. Brasseur, bivši bâtonnier v Luxemburgu, za drugega podpredsednika Aleksander Malinov, advokat v Sofiji, tajnika sta ostala Me. Sarran v Parizu in Mr. Gheude v Bruxellu.

Bodoči III. kongres bo meseca junija 1931 v Luxemburgu.

Po običajnih zahvalah se je kongres zaključil.

Na večer ob 22. je sprejel delegate predsednik republike v svoji palači na Champs Elysées.

Književna poročila.

Dr. Dolenc Metod: **Tolmač h kazenskemu zakoniku kraljevine Jugoslavije**. Ljubljana. Tiskovna zadruga. 1929. Str. 608.

Naloge, ki si jih je postavil univ. prof. dr. Metod Dolenc pri sestavljanju svojega Tolmača k novemu kazenskemu zakoniku, so oblikovane v kratkem predgovoru k njegovi knjigi. Tolmač je zasnovan tako, da navezuje kolikor mogoče na dosedanje pravno stanje v področju bivšega avstrijskega prava, vendar le toliko, kolikor je to potrebno za razumevanje idej, ki jih prinaša novi kazenski zakonik.

Komentar je upošteval v prvi vrsti praktične potrebe in zlasti pazil na to, kako naj se spravijo v sklad na prvi videz nasprotujoče si določbe. Kritična presoja novega prava po avtorjevem mnenju ne spada v okvir Tolmača, prav tako ne teoretična presoja splošnih problemov kazenskega prava. Prof. dr. M. Dolenc je točno označil meje, v katerih se sme za tolmačenje posluževati motivov k različnim načrtom kazenskega zakonika: pogoj je identičnost ali vsaj skladnost v poštevek prihajajočih določb. Kjer pa takšne identičnosti oz. skladnosti ni, priporoča avtor razlagati določ

be kazenskega zakonika v duhu sodobnih kazenskopravnih nauk. (Str. 11, 12.)

Pravkar navedeni metodološki vidiki so po našem mnenju povsem pravilni. Zlasti važno je, da avtor strogo in dosledno razlikuje interpretacijo zakona od teoretičnega razlaganja. Tolmač ni učna knjiga ali sistem kazenskega prava! Drugi komentatorji našega k. z. žal ne upoštevajo vedno te razlike in to le škoduje uporabnosti njihovih komentarjev. Sistema kazenskega prava vendarle ne morejo nadomestiti, preobremenjeni s teoretičnim in pravnoprimerjalnim gradivom pa ne odgovarjajo včasih na važna vprašanja, ki jih v prvi vrsti pričakuje od njih sodna praksa.

Dr. M. Dolenc se poslužuje teoretičnega razlaganja le toliko, v kolikor je to absolutno potrebno za pojasnilo nekaterih osnovnih pojmov (primerjaj njegova velezanimiva izvajanja o pojmu kazenske odgovornosti in o krivdnih oblikah (str. 47 — 50), o pomenu in značaju očuvalnih odredb (str. 121, 122), o pojmu skrajne sile (str. 76, 77) in dr.).

Komentator ne razlaga preveč obširno abstraktnih pojmov, toda prav mojstersko uporablja svojo globoko in vsestransko teoretsko znanje za neposredne svrhe praktičnega komentiranja.

Relativno veliko lažja naloga je, sestaviti komentar h kodeksu, ki je že več let oz. desetletij v veljavi, po tem ko so bile vse njegove določbe predmet podrobne in skrbne presoje višje judikature in doktrine. V našem primeru pa imamo opraviti z zakonikom, ki je pravkar izšel iz zakonodajne delavnice in h kateremu pogrešamo celo uradnih motivov v pravem pomenu besede. Pisatelju je v gotovi meri olajšalo njegovo delo to, da je v prvi dobi sodeloval v komisiji za sestavo načrta k. z. Toda ne smemo podcenjevati izredne težavnosti dela, katerega se je lotil in katero je izpopolnil s takim uspehom.

Posebej je omeniti tehnične vrline Tolmača. Kakor je znano, ni v besedilu k. z. zaglavnih naslovov (marginalnih rubrik), s katerimi bi bila označena vsebina posameznih določb. Ta bistveni nedostatek legalne tehnike je popravil komentator s svojimi privatnimi marginalnimi rubrikami, ki so navedene pred vsakim paragrafom v oklepaju. S tem je ustregel najni potrebi po nomenklaturi in je olajšal proučevanje zakona. Saj velja tudi za pravnike znani izrek slovečega botanika Karla v. Linneja: »Nomina si nescis, perit et cognitio rerum«. Težko je bilo seveda v vseh primerih najti kratek in eleganten izraz, vendar si je znal avtor v pretežni večini primerov izvrstno pomagati. Prof. Dolenc je tudi skrbno pazil na pregledno razvrstitev gradiva in na vzajemno zvezo posameznih določb. Občudovati je, kako se mu je posrečilo vse to storiti v tako kratkem času! Vzorno je sestavljeno tudi obširno stvarno kazalo.

V jezikovnem pogledu se je držal komentator oficialnega prevoda Uradnega lista, popravil pa je vse opažene prevodne in tiskovne napake (gl. na str. 605 — 608 popravke besedila Uradnega lista).

Podrobne ocene Tolmača z ozirom na njegovo vsebino seveda ne utegnemo podati v tem kratkem poročilu. Pri podrobni presoji bi lahko

navedli marsikatero sporne trditve. Ne moremo n. pr. se pridružiti mnenju spoštovanega avtorja, da »gre pri kazenskem zakoniku za modernizirano izdajo srbskega kazenskega zakonika« (str. 9). To morda ni povsem točno zlasti v pogledu občnega dela našega novega kazenskega zakonika, ki je do korena preoblikoval osnovne pojme kazenskega prava v duhu modernih nauk.

Sporna se nam zdi nadalje teza na str. 77, da pri skrajni sili nevarnost ... »ne sme pretiti od človeka kot napadalca v smislu § 24; v tem primeru bi veljali samo predpisi § 24. Tu mora biti podana neka drugačna nevarnost, n. pr. preteča od elementarnih katastrof, nesrečnega maključa, živali in pod.« Mnenja smo, da je stanje nujne sile podano tudi v primerih, v katerih gre za protipraven napad človeka, če se namreč napadeni ni poslužil obrambe, marveč se je izognil nevarnosti na ta način, da je žrtvoval tujo pravno dobrino (n. pr. je vdrl v tuje stanovanje).

Na str. 50 pravi avtor: »Storilec mora biti v moči, da pokrene voljo, da eventualno porajajočo se voljo potisne nazaj v nič; če tega storiti ne more, ni odgovoren za dejanje«. Ta formula je oblikovana nekoliko preveč v duhu indeterminizma in temu bi se dalo ugovarjati. Par takih spornih točk bi lahko navedli tudi glede posebnega dela kazenskega zakonika.

Čeprav je korektura Tolmača zadovoljiva, vendar se je pripetilo nekaj tiskovnih napak, katere je deloma popravil že avtor sam (glej »Slovenski Pravniki« L. XLIV, št. 1-2, str. 52). Opozoriti pa moramo, da je v § 16., 2. ods. izpuščen važen stavek »ali če ni vedel v naprej za nastopivšo posledico«, brez katerega določba o nezavestni malomarnosti (negligentia) ni pojmljiva.

Vendar so to take malenkosti, katere omenjamo le, upoštevaje izrečno prošnjo avtorjevo v predgovoru k Tolmaču.

Tolmač g. prof. dr. Metoda Dolenc je knjiga, na katero so jugoslovanski pravniki lahko ponosni. Ž njim smo dobili v vsakem oziru izvrstno in izanesljivo navodilo za interpretacijo našega novega kazenskega zakonika. **Aleksander Maklecov.**

1. Dr. Dolenc Metod: Die niedere Volksgerichtsbarkeit unter den Slovenen von Ende des 16. bis Anfang des 19. Jahrhunderts. Breslau 1929, Str. 70.

2. Dr. Dolenc Metod: Ljudsko pravo pod žužemperško in soteško gorsko gosposko od konca 17. do začetka 19. stoletja. Maribor 1930. Str. 88.

V 3. snopiču V. zvezka lanskega letnika »Jahrbücher für Kultur und Geschichte der Slaven«, časopisa, ki ga po nalogu vzhodnoevropskega instituta breslavskega izdaja odbor pod uredništvom Erdmanna Hanischa, je na straneh 299 do 368 objavljena gornja nemška razprava rednega profesorja ljubljanske univerze dr. Metoda Dolenca, gotovo našega najbolj plodovitega pravnega pisatelja. Slovenska razprava, ki smo jo kot drugo navedli, je izšla v snopičih 1. — 2. letošnjega časopisa za zgodovino in narodopisje v Mariboru.

S svojo studijo o Dušanovem zakoniku je nedavno dr. Metod Dolenc nase obrnil pažnjo vsega slovanskega sveta. Odsihdob mu gre med Slovenci na poprišču jugoslovanske pravne zgodovine prvo mesto, čeprav jugoslovanska pravna zgodovina ni njegova stolica. Ali glavna stvar mu je. Z neumornimi raziskavami v slovenskih virih si pisatelj utrja svoj sloves, jugoslovanski pravni zgodovini pa dovaja najmlajšo vedo, pravno zgodovino Slovencev.

Razprava, ki jo je pisatelj v Nemčiji obelodanil, je sistematski prikaz organizacije, pristojnosti in postopka slovenskih kmetijskih sodišč za dobo skoraj 250 let med 16. in 19. stoletjem, za dobo torej, ki tudi po zaslugi nekaterih drugih naših znanstvenikov v poslednjem času jasneje stopa pred nas. Mislimo, da smemo isedaj že mirno reči, da so spreobrnjeni vsi naši neverneži, ki so bili izprva nezaupno motrili Dolenčevo začetno, namreč njegovo prvo, v časopisu za zgodovino in narodopisje 1. 1914. objavljeno razpravo, ki ji je bil naslov »Pravosodstvo kostanjeviške opatije v letih 1631 do 1655«. Že se spoštljivo spoznava in priznava veliki pomen Dolenčevih spisov o našem kmetiskem pravu, ki so deloma raztreseni po raznih revijah, a največ jih je natisnjenih v Zborniku znanstvenih razprav. Pisatelj jemlje v sedanji razpravi tudi že ozir na ljudsko pravo pod žužemperško in soteško gorsko gosposko in upošteva nekaj starejših virov, s čimer izgublja njegovo delo svoj podgorskodolenjski lokalni kolorit ter dobiva zmerom bolj splošno slovensko obeležje (Bela Krajina, Kočevje, Bled, Prekmurje).

Razprava je mejnik, ki se od daleč vidi. Z njo je pisatelj dovršil en glavni del programa, ki si ga je bil po pobudi rajnega profesorja Antona Kaspreta postavil leta 1913. V današnjem času, ko se tolikanj čislajo sinteze, je čisto prav, da je pisatelj iz celotnega načrta vnaprej izločil in za poseben oris namenil pravosodstvo, ki je pri nas v kmetih veljavno imelo. Ne moremo si misliti bolj prikladne snovi za specialno obdelavo od te. Pisatelj pa je tu kar dobil priliko, da je dobršen del svojega opusa stvarno in oblikovno dodobra izpilil. Ta tretjina ali nekaj več od celotnega gradiva je namreč po naših mislih že v tej monografiji tako redigirana, da se nje oblika ne more dosti več razlikovati od končnoveljavne podobe. Sistem, ki ž njim pisatelj operira, je dognan in prekaljen. Velika vrлина spisa je, da je slog plastičen in eleganten. Nemci se pač niso nadejali take objave iz Jugoslavije in so morda hvaležni za mnogo važnih izsledkov iz njim nepristopnega ali celo neznanega jim gradiva. Hkrati se je pisatelj odločil zahtevati, da treba poiskati tudi priznanja tujine, kadar gre za solidno znanstveno delo. Priznanje vzhodnoevropskega instituta v Breslavi je za našo univerzo častno in koristno.

Predvsem drugim pa je pisateljevo neumorno delo koristno za nas same. Ne moremo si kaj, da ne bi v misel vzeli neke nedavno od nemške plati postavljene teze, da je bila čemerno ždeča masa kranjskih kmetov za javno življenje v alpskih dežeh

lah čisto brez pomena. Brez objav prof. Dolenca, ki je ob to prenagljeno sodbo le mimogrede obrsnil, bi se težko branili proti takim besedam. K sreči je ravno po njegovih raziskavah prišla jasnost v prej temno vprašanje, ali je slovenski kmet minulih vekov zgolj čemel v suženjskem podloštvu svoje zemljiške gosposke, cerkvene ali posvetne.

Že sam prehod od samovršnega gospodarjenja in od vilkacijske zemljiške ustave, njega zemljiške uredbe, na zakupno metodo gospodarstva je napredek in višja kulturna stopnja z osnovnim načelom delitve dela. Na fevdno pravo naslonjeni tip naših nedeljivih kmetskih posestev je ostal do 18. in celo do 19. stoletja v bistvu neizpremenjen. V gospodarskem oziru ta uredba seveda ni bila osvoboditev, marveč je bila celo pritiskanje, ki je dovedlo do kmetskih vstaj 16. stoletja, ki nikakor ne morejo veljati za dokaz, da so bili kmetje suženjski pasivni. V pravnem oziru pa je preuredba, gledana na sploh, izdatno rahljala vezi nevoljstva, ki se ublažuje in koncem 15. stoletja pretvori v dedno podloštvo. V srednjem veku so razločevali rojenjake, ki so bili po rodu, kot bitja, mesvobodni, od podložnikov, katerim je bila gosposčina njihova graščina, ker je veljala za vrhovno lastnico njihove zemlje. Kmet se je suženjstva osvobajal; pač so ga trle desetine in tlake, toda imel je rodbino in lastno gospodarstvo, včasih celo hlapce. Kasneje se položaj kmetskega sloja slabša, vendar pa ni zmerom jasen. Različen je ne samo v raznih graščinah, marveč tudi v isti graščini v raznih dobah. Povsod pa lukajo pravni elementi treh vrst gospodstva, sodne, rodne in zemljiške oblasti, ki se kaj različno družijo, stapljajo in zabrisujejo, pa zopet razločujejo in razstajajo, kakor se prerogative pač spajajo v istih rokah ali se zopet izmuzujejo iz istih rok. Kadar niso v istih rokah, nastane prilika, da se rojenjaštvo na pasivni strani v isti osebi spoji z drugimi obvezami, in tedaj naletimo na konstrukcijo, da ima isti kmet dvojne obveze, namreč dolžnosti proti rodni gosposki in dolžnosti proti tuji gosposki. Čim rojenjaštvo premine, je isti lik toliko drugačen, da je podložnik domači graščini obvezan z zemljo in tlako, tuji graščini pa s primščino in dačo brez tlake. Elementi te skladbe so za analizo gorskih zborov važni. Poleg tlačanstva se razvije tudi gorščina (Bergrecht).

Naš kmet ni životaril samo v rodbinskem krogu in v podloštvu, ampak se je udejstvoval tudi v avtonomni zajednici sicer ne velikega števila vinogradarjev, a takih, ki so kot zbor sogornikov upravljali svoje skupne zadeve in pravico delili posameznikom po svojem lastnem običajnem pravu, čigar kodifikacijo v gorskih členih so dosegli pod Ferdinandom I. leta 1543. Po tem specialnem pravu poteka prinudna pripadnost h gorskemu zboru od pravne činjenice sogorništva, to je od užitne lasti ali palasti vinograda pod dotično gorsko palico. Gorska palica je skup pravic graščine kot vrhovne lastnice vsega predela, kjer so vinogradi, in to pravic proti gorskemu zboru kot edinici in pravic proti vsakemu posameznemu

članu (zaednice. Kdorkoli je posedel gorico (dotičnega graščinskega preda, je ipso jure veljal za člana gorskega zbora, pa najsi je bil domač podložnik ali podložnik tuje graščine, svobodnik, meščan, cerkev ali celo plemič. Slovenski vinogradar je imel častite tovariše, mejaše, ki njegovi graščini niso dajali desetine in rabote, ampak so ji zgolj v gotovini plačevali dačo, gorščino.

Naš današnji rod, ki živi v modernih državah, ne more dobro razumeti, da je po vsem duhu časa prednikom tedanjih dni ustrezala zgolj mala lokalna organizacija, ki jim je popolnoma nadomestila naše udejstvovanje v državi. Meščanu je bila komunalna organizacija vse. Obrtnik se je izživel zlasti v cehih. Prav tako je kmet živel samo v graščinski organizaciji. Graščak je v sebi čestokrat tolikanj oblasti osredotočil, da je ponekod še v 17. stoletju veljal za vladarja. Veliki in mali gospódi je uprava in večja vinogradarjev vsaj izprva kar ugajala zavoljo svoje gospodarske koristi. Zaradi gorskega zbora je bila graščina rešena skrbi, da organizira sama ono važno poljedelsko stroko, ki jo je tako težko izvesti in vzdržati. Vse to delo ji je obavljal aparat, ki ji je jamčil za točno odrajtovanje določenega dela zemljiške rente, ki je bila večja, čim bolj intenzivno je bilo obdelovanje goric. Gospodarska smotrenost je bilo gibálo, da je vzkraj graščinskega prava postajalo specialno gorsko pravo, ki je bilo veljavno celó za ljudi, ki bi bili inače izločeni izpod oblasti gorske palice, ki pa so kot pálastniki goric in mejaši gorskega zbora morali v lokalni upravi, v kavzalnem sodstvu in v fiskalnih dajatvah slušati vrhovnega lastnika goric, ker so jamčili s svojo pálastjo in pridelkom. Ferdinandova kodifikacija gorskega prava pomenja etapo, ki je bila za kmete dobra.

Zaednice preteklih dob se ne odlikujejo po izraženi individualnosti. Tudi na gorskih zborih je vladala preprosta umstvenost in kolektivistična patriarhalnost. Miselnost ljudskih sodnikov se nam kaže kot opesna kazuislika brez pogledov, kaj se drugje godi. Da je tolikanj skupnega ali vsaj podobnega, to izvira odtod, ker so bili naravni zakoni enaki in ker je bil pravir gorskega prava skupen. Toda gorske bukve niso ostale neizpremenjene. Enotnost se cepi. Nastajajo partikularne norme. Gorske bukve postanejo statut posamezne graščine.

Prenarejanje teksta gorskih bukev v slovenskih prevodih je vprav edinstveno kodificiranje običajnega prava, ki mu ne vemo para. Ako sta se gospod in zbor gledé zapisa zedinila, je bilo takšno »razgibavanje običajnega prava«, ker so gorske člene pred začetkom zborovanja čitali in odobraval, zelo podobno pismeni pogodbi, kar so zakoni v pračasu zares bili. Toda ti dve sili sta često delovali druga proti drugi. Bile so dobe, ko je gorski zbor, često z uspehom, novo določilo gorski gosposki oktroiral. V drugih dobah pa je gorski gospod tekst gorskih bukel dajal kar na znanje. Tako so zapisniki o gorskih zborih dokumenti onih bojev, ki so se končali z gospodarsko osvoboditvijo kmetov. V vseh fazah boja so bili mejaši s svojo posebno pozicijo

v zboru pač velika cokla za graščinsko samodržstvo. Dasi je bil v več primerih dopusten, se n. pr. zapad vinograda ni izlepa upotrebil, ker je gorski zbor, kakor v vseh stvareh, vedno iznova formuliral poravnave ter točno nadziral početje gornikov in flegarjev. Zdi se, da se je začela avtonomija krhati radi naraščajoče samovršbe gospodarjenja pri plešmičih po tridesetletni vojni, ki je vrgla svoj refleks tudi na gorske zборе. Zložbam gorskih okolišev, kjer protestirajo sogorniki ukinjenega okoliša, slede napadi graščinskih upravnikov na stvarne kompetence gorskih zborov. Sodne se rušijo pod jakim državnim pravosodjem. Slednjič propadejo še krnji ostanki lastne administracije, k sreči tik pred osvoboditvijo podložnikov. Kako se borba kmeta z graščakom zrcali v zapisnikih gorskih zborov, je snov, ki je izredno prikladna za poseben oris.

Mnogo novih podatkov nam prav v tem oziru nudi pisateljeva druga razprava. Tu imamo prvikrat posla s posvetno gosposko. Ne zdi se nam važno, da pod žužemperško in soteško graščino ni bilo polšjih sodov, ker smatramo polšje sode za obledelo posnemanje gorskih zborov; vrhu tega se polšji sodi nanašajo na pravne običaje majhnega kroga ljudi in na gozdno policijo. Važno je, da pod Turjačani kvatrnih sodov ni bilo. Obistinjuje se dolenjski pregovor, da je pod krivo (cerkveno) palico dobro živeti, kajti le tam je šlo kmetom po sreči ter so, vinogradarji ali ne, spretno spravljali vse svoje zadeve pred ljudske sodnike. Mogočni Turjačani za kvatrne sode, ki jih smemo smatrati za tretjo, najmlajšo, obliko »véč«, niso imeli razumevanja, marveč so občno sodstvo čvrsto tiščali v svojih rokah. Tako se losensteinleithenski zapisniki o gorskih zborih tičejo samo tega, kar je izraženo v nazivu »Perg Deuttungs Protokoll« na plätnici drugega folianta. Pisatelj je prav pri tem delu, ki se tiče izključno gorskega prava, prvičkrat odstopil od dosedanjega svojega, ne samo preizkušenega, ampak že kar udomaćenega nazivanja razprav te vrste. Vprašanje je, ali je prav storil. Res je, on se ne zadovoljuje z golim registriranjem izsledkov, ki jih je iztaknil po induktivni metodi, nego on posplošnjuje spoznatke ter stremi za sintezo celokupnega ljudskega prava, katero je tekom let izsledil. Toda pisatelj dobro čuti, kako je utešjen, pa v reziméju opravičuje metodo, češ, uporabil sem tudi še nekaj drugih virov, ki so mi v Losensteinleithnu prišli v roke. Toda boljše bi bilo, da bi bil zvest ostal pripoznanemu naslovu »Pravosodstvo žužemperške in soteške graščine« in s tem razpravo uvrstil tja, kamor spada, med one svoje razprave, ki niso mejniki in posplošbe, nego specialne raziskave novodovedenega gradiva za sklepno delo. Morda je prav tolikanj uspela breslavska razprava kriva, da se je dal pisatelj zavesti k napisu, ki obeta celoto in razčlemba vseh kategorij, torej sistem, dočim je predmet razprave a priori ena sama vrsta, gorski zbori.

Toda to ni glavno, nego kaže le vneto, v kateri je pisatelj tako rekoč samega sebe pretekel. Razprava o gorskem sodstvu pod Turjačani ima celo več odlik, ko pisateljeva prejšnja dela, in nam dovoljuje gledati

pisateljeve priprave za njegovo sklepno delo. Njegova oblikovalnost je umetnost, ki se druži z neverjetno lahkoto sloga; pač darovitost, združena s spretnostjo žanra. In mnogo novega, vmes zanimivost, da sta kot rodbinski imeni še živi besedi »goršek« in »gornik« sinonimni. Težko je pritrčiti razlagi, da je v besedi »Rücksassen« reminiscenca na dimnino (rukh = rauch), marveč zdi se nam dosti bolj verjetno, da izraža zlog »rück« isto kot besedica »hinter« (Hintersassen). Izraza »podpodložnik« nam pač ni treba, ker imamo živo znamenilo poddružnik, ki se nahaja i v narodni govorici (na Gornji Pivki) i v slovarjih (Pleteršnik, Bartel). S terminom »hasnovalna posest« in celó z izrazom »spodnja(!) lastninska pravica« se ne moremo sprijazniti, ker smo mnenja, da sta ta dva pojma bolje izražena s terminoma »úžitna last« in »pálast, pálastnina«.

Né moremo zamolčati očitka, da je pisatelj v breslavski razpravi vsa naša krajevna imena pisal po nemško: Laibach, Arch bei Landstraße, Über-Mur-Gebiet itd. To nam je grenilo veliki užitek, s katerim smo občudovali to njegovo sintezo, ki je opremljena z vsem, kar se v naših dneh zmerom glasneje terja od pravnega zgodovinarja, namreč z gospodarskopolitičnimi in občnimi sociološkimi ter s pravniškimi, javnopravnimi in zasebnopravnimi pogledi. Sistem ljudskega prava v Slovencih zori. Z napetostjo pričakujemo razpravo o pravosodstvu blejske graščine. Dr. France Goršič.

Dr. iur. Buerschaper Hans: Soziale Strafrechtspflege. Juristische, psychologische und soziologische Probleme der Strafzumessung und des Strafvollzuges. Verlag von F. C. Vogel in Leipzig. 1929. Str. 141.

Namen te knjige je dober; ona hoče praktičnim organom pravosodstva olajšati ustvarjanje sodbe o človeku, ki se je okrivil zločina, da mu prisodi pravilno in pravično kazen. Pomen te knjige za nas pa tiči v tem, da se giblje — kakor naš edinstveni kazenski zakonik — v okviru Lisztove sociološke kriminalistične šole, da torej privzema k čisto pravnim momentom tudi v obili meri psihološke in sociološke. Pisateljeva metoda knjige je pravilna. Najprvo razlaga kriminalnopolitične vidike zakona, nato psihološke temelje krivde, nakar se precej obširno bavi s Freudovo psihoanalizo, Adlerjevo individualno psihologijo. Oboje odklanja za kazenskopravne svrhe, češ, da so preokorne. Takisto smatra metodo proučevanja obsojenčeve psihe na podlagi dedovanja lastnosti za neizvedljivo. Zaustavlja se pa pri metodi ugotovitve življenjskega poteka, češ na tak način se da še najbolj spoznati — teža krivice in najti primerna kazen. V pogledu ugotovitve življenjskega toka pokaže pisatelj na nekoliko primerih, kako si on predstavlja tako delo. Tu se jasno vidi, da je pisatelj bivši državni pravdnik in sedanji predstojnik velike kaznilnice. Njegovo utemeljevanje je zelo globoko, podprto z mnenji velikih mož, razglablja probleme na povsem moderni podlagi. Ipak nas celokupno delo ne zadovoljuje v tisti meri, kakor bi od naslova knjige pričakovali: Predvsem vidimo, da se pisatelj vedno in vedno bavi z zelo težkimi zločinci, o povprečnih in manj težkih zločincih, ki tvorijo do 80 % števila

obtožencev po naših razpravnih dvorana, pa je veliko premalo govora. Za le-te vršiti tako globoke preiskave toka življenja, kakor si zamišlja pisatelj, pač za prakso ne kaže. Razen tega pa pisatelj veliko preveč zida na pismen popis življenja obdolženca samega. Kje pa stoji zapisano, da je popis vsaj povprečno resničen? Kdo naj pa prekontrolira vse njegove trditve ab ovo do konkretnega zadnjega delikta? Če naj bi to bil preiskovalni sodnik, pridemo do psiholoških zaključkov sodnikov brez neposrednosti; če naj bi bil to sodnik ali državni pravdnik, je nevarnost prizadetosti očitna. In vse to naj bi se vršilo, če se hoče ideja izvesti dosledno, pri vseh zločincih? Nihče ne bo mogel trditi, da to ne bi bilo poželjno, vendar bo vsakdo rad priznal, da je to neizvedljivo, utopija. Ostane po našem mnenju le to, da moramo zahtevati sodnikov, ki so na eni strani tudi v vseh panogah psihologije in psihatrije podkovani, da morejo slediti s polnim razumevanjem izvedencem, na drugi strani pa socialno na takem položaju, da morejo kot popolnoma neodvisni možje vse svoje sile posvetiti — socialnemu kazenskemu pravosodstvu.

Dr. Metod Dolenc.

Dr. iur. Haferland Fritz: Die strafrechtliche Verantwortlichkeit des Verteidigers. Eine forensische Studie — mit einem Geleitworte von Rechtsanwalt Dr. Max Alsberg. Berlin 1929. Verlag Alfred Pulvermacher A.C. Berlin W 30. Str. 103.

Opozoritev na to studijo nam svetuje novi zakon o advokatih za našo državo, čeprav je pisana za zagovornike nemške države; saj so problemi isti, pravo pa ni preveč različno. Za nemške juriste je dal sloviti zagovornik Maks Alsberg svoj placet, ki bo vlekkel. Za naše zagovornike pride v poštev notranja vrednost knjige. Ne preценjujemo je, ako pravimo, da je dobra osobito s te strani, da je na sistematičen način nazivala precej vse mogoče primere, v katerih pride kazenski zagovornik, izvršujoč svoj poklic, v sukob s kazenskim zakonikom. Pomaga si, kjer ni primerov iz judikature, z izmišljenimi. Avtor si je razdelil, če smemo tako reči, posebni del svoje studije — obči del ne prinaša novih misli — na četrto delov: v prvem obravnava zločin ugodovanja ali podpomoči, v drugem kršitev poklicnih tajen, v tretjem prevarikacijo, v zadnjem žalitve. Vsi ti delikti se lahko pripetijo v zagovorniški praksi, v vsakem poglavju pa se nam odkriva pester mozaik vprašanj, ki jih rešuje pisatelj zelo zanimivo. Moti nas deloma pre-pogosta reservatio mentalis, da se poda rešitev vprašanja pod pridržkom, da je stvar načelno (»grundsätzlich«) taka in taka, — kar moramo razumeti seveda tako, da koncedira pisatelj izjeme, od katerih pa ne vemo, v koliko jih smatra za upravičene. Če bi pa sicer od množice vseh načetih in brez omenjene rezerve rešenih vprašanj hoteli tudi le najvažnejše omenjati, naraslo bi to naznanilo po obsegu na precej dolgo razpravo. Zato naj se omejimo le na dva, tri vprašanja, ki se nam ne zde posrečeno rešena. — Da naj se zagovornik, ki je plačal denarno kazen za svojega klienta v namenu, da le-tega oprosti vsake kazni, zagovarja radi ugodovanja, je pretirano in tudi nevarno, ker bi bil zago-

vornik, ki je morda mislil, da je bil obsojenec po nedolžnem obsojen, izpostavljen — možnosti ovadbe radi delikta baš od strani obsojenca. Da zagovornik ni upravičen naznaniti pred glavno razpravo, kaj obremenjuje obtoženca, njegovim sorodnikom, češ o tem odloča edinole volja obtoženčeva, se nam zdi samo toliko pravilno, v kolikor zagovornik ni krit po višjih interesih, da zanemarja voljo obtoženčevo. Če je n. pr. odvisna oprostitev od poravnanja škode, pa obtoženec noče, recimo, od svojega očeta, ki ga sovraži, vzeti denarja za poravnavo škode; — ali naj pusti zagovornik, da bo obtoženec obsojen? Interes znanstva, da se priobči ta ali oni n. pr. kriminalnopsihološko interesanten primer v znanstveni knjigi, hoče pisatelj na kraju krajev napraviti odvisnega od preteka nekega časa. Zdi se nam, da tu pisatelj premalo zaupa v spretnost zagovornikov, objaviti primer tako, da tajnost ne bo kršena. Predaleč pa gre pisatelj, če dopušča in thesi —, da ostane zagovornik, ki označi n. pr. teorijo državnega sodišča kot prosto neumnost, ali če pravi o priči, da jo je sama lažnivost — po kazenskem zakoniku prost krivde, pač pa postane kriv po disciplinarnih predpisih. Pisatelj piše, da »načeloma« zagovornik ni prost kazenske krivde, če se poslužuje pri svojih pravnih izvajanjih takih besed in žalitev, ki mu jih navaja klient; on da se ne sme ponižati, da postane orodje mandanta, on mora ostati zastopnik prava. In vendar priznava zagovorniku pravico, če se ne more pravočasno informirati o resničnosti prišepetanih besed ali žalitev, da jih iznese brez krivde in kazni. Morda bi bilo umestneje, zadnji stavek napraviti za načelo, pa dopustiti izjemo, če se zagovornik namenoma ali malomarno ni pravilno informiral. Že ti primeri utegnejo pokazati, kako koristno delo je Haferland opravil s tem, da je probleme načel, ne samo za zagovornike, ampak tudi za sodnike. Na strani 71. pravi namreč, da naj odloča o tem, kdaj so podani upravičeni interesi tretjih oseb glede izdaje tajen, samo zagovornik po svoji vesti; mi pa smo prepričani, da ima kontrolo o taki zagovornikovi odločbi, na vse zadnje in še prav posebno — sodišče. Vsekakor knjigo toplo priporočamo kot moderen kažipot za zagovornike in sodnike.

Dr. Metod Dolenc.

Dr. Köhler Aug.: *Strafrechtliche Bestimmungen grundlegender Art in neueren Entwürfen und Gesetzen*, Rede anlässlich der Übernahme des Rektorats, gehalten am 3. November 1928. Verlag von Palm & Enke in Erlangen, 1929. Str. 42.

Da bi smeli proglasiti oznanjeno razpravo znanega profesorja kazenskega prava na univerzi v Erlangenu za ogledalo osnovnih načel kazensko-pravnih določb, morala bi se ozirati na osnutke in zakone nekoliko več držav, kot jih premotriva v resnici. Ozira se samo na nemški, češko-slovaški in Ferrijev osnutek, dalje na zadnji italijanski projekt, ki ga imenuje »Entwurf Mussolini« (dočim se označuje v književnosti kot »progetto Rocco«) in slednjič na ruski kazenski zakonik iz l. 1927., ki ga pa ne pozna ne po originalnem besedilu, ne po prevodu, ampak le iz sistematične obdelave Manrachove. Vendar bo vsakogar, ki studira

nov kazenski zakonik za našo kraljevino, zanimalo, kakšno stališče zavzema Köhler k osnovnim problemom kazenskega prava. Očividno pripada k skupini kriminalistov »Deutsche Strafrechtsgesellschaft« z Oetkerjem in Belingom na čelu, ki je še po klasični šoli orientirana. Zelo nevsječ mu je velika svoboda, ki naj jo dobé sodniki glede izrekanja kazni po nemškem načrtu, dočim se mu zdi nevarnost, da bi prestrogo sodili, mnogo manjša, zlasti če branilci psihologijo sodnikov prav presoja in če se obtoženci ne vedejo prenespametno. Pri italijanskem načrtu Ferrija graja prikazana razprava zlasti privilegiranje novinarjev in političnih govornikov. Glede Mussolinijevega načrta pa pravi Köhler, da temelji na svarilni in ostraševalni funkciji kazni in da dvomi, ali potrebuje »diktatura s tako močno oboroženo silo poleg tega še tako drakonskega prava«. Češkoslovaškemu načrtu očita, da je baš tako nedostaten na odločnosti (Mangel an Entschlossenheit) kakor nemški. Ruski kazenski zakonik je načelno neodkritosrčen, ker pravi, da hoče prebiti brez kazni, uvaja pa celo v neznosno velikem obsegu smrtno kazen. Razen tega pa ščiti zavestno proletariat iz vzrokov, da vzdržuje njegovo politično oblast. Köhler zaključuje svojo primerjalno studijo z apostrofiranjem nemškega načrta: »Es steckt in ihm eine Weisheit, aber auch schwachliche Weichheit«.

Mikalo bi nas, da bi Köhlerjeve primerjave raztegnili na naš kazenski zakonik. Opuščamo to namenoma in se omejimo na konstatcijo, da se je naš kazenski zakonik zlasti po zadnji redakciji naslonil na nemškoavstrijski načrt, da pa bo praksa v Sloveniji po našem mnenju ostala še pri starih, dobrih tradicijah, ker tistih karakterističnih diferencialnih institucij kot so zavodi za očuvalne odredbe, moderni kazenski zavodi in podobno, še dolgo ne bo v takšni obliki, kakor so po kazenskem zakoniku zamišljene. Popolna preorientacija sodništva v duhu novih idej kazenskega zakonika bo nastopila nemara s prihodnjo generacijo. In to ne, da ne bo nobena škoda, ampak treba le pozdraviti kot pravi len razvoj. Ne samo »natura«, ampak tudi »ius criminale« non facit saltum.

Dr. Metod Dolenc.

Dr. Kauschansky D. M.: Das Eherecht Jugoslawiens. Separatabdruck aus Archiv. f. d. civ. Praxis. 1929. H. 3.

Članek se bavi z zakonitimi pogoji za veljaven jugoslovanski zakon (z zadržki ozir. prepovedmi, nasprotujočimi ženitni sposobnosti, možnosti in dopustnosti ženitne zveze in ženitnemu sporazumu, in z obliko, potrebno za veljavnost zakona), dalje z učinki jugoslovanskega zakona v osebno in imovinskopravnem pogledu in končno z učinkom sklenitve zakona na poslovno sposobnost jugoslovanske žene; o naših zadržkih je sestavil pisatelj (pač prvi v književnosti) celo tabelaričen pregled. Z določbami za razvod ozir. ločitev jugoslovanskega zakona se članek ne bavi. — Jugoslávija šteje v splošnem šest pravnih področij, a ženitno pravnih redov ima dva, do trikrat toliko. Le Vojvodina ima enotno ženitno pravo za pripadnike vseh konfesij; druga pravna področja jih imajo po več, in sicer posebna: za kristjane in nekrstjane (žide, musli-

mane), med kristjani posebna za katolike in nekatolike. Od teh ženitno-pravnih redov se je edino vojvodinsko (zak. čl. XXI: 1894) emancipiralo od verskih dogem; od ostalih večina niti še ni sekularizirana. Ako si predočimo to ogromno snov, katero je moral pisatelj proučiti in obdelati, mu dolgujemo že radi tega popolno priznanje; tembolj, ker se je tega dela lotil kot inozemec (doslej v tuzemstvu nimamo sličnega pregleda o domačem ženitnem pravu) in ker je seznanil s predmetom inozemstvo v navedenem uglednem listu. — Da tak članek, podan na 32 straneh, ne more biti popolen, se razume skoro samo po sebi; ne navajata se n. pr. od slov.dalm. zakonskih zadržkov zadržek katolicizma (abs. in relat.) in zadržek udeležbe na vzroku, radi katerega je bil razveden prejšnji (akat.) zakon. Lažje bi bila izostala iz članka vrsta nepravilnosti in netočnosti. Zgledi nepravilnih trditev za slov.dalm. pravno področje: da je Hrvatska od l. 1867. »spadala« k Ogrski (ko gre za vprašanje njene justične vrhovnosti, katero je za ženitno pravo obdržala); da velja v Prekmurju isto pravo kakor v Medjimurju; da velja pri nas še zakonski zadržek obsodbe v težko kriminalno kazen in dr. Zgledi netočnosti za isto področje: da tvori po § 58 zanošenost neveste zak. zadržek (le, če je zanosila z drugim, ne ženinom); da je zadržek pomanjkanja zakonite ženitne oblike privati juris (ne vedno); da morajo »vojaške osebe, inozemci in državni uradniki« (vsi) dobiti za sklenitev zakona privolitev nadrejenega oblastva. Zanimarja se dalje razlikovanje med zakonskimi zadržki in golimi prepovedmi. Žena da ima po § 1245 zakonito hipoteko na moževih nepremičninah; z dednimi pogodbami med zakonci da je ravnati, kakor z oporokami in dr. Nadaljnja hiba članka je, da je z ozirom na publikacijo sredi l. 1929. zastaran; tolmači še in polemizira z določbami vidovdanske ustave; ne pozna še unif. zakona za pridobivanje našega državljanstva, ne unif. men. zakona, dasi sta oba izšla že l. 1928. Svoje informacije črpa pisatelj skoro izključno iz srbijanske literature in judikature, ki ju sproti navaja; hrvatska in slovenska sta mu ostali neznani. Kljub temu bo članek pisatelja, ki je znan kot poznavatelj ženitnih prav tudi drugih držav, izvrstno služil in našel število hvaležnih bralcev, zlasti ob bližajoči se unifikaciji našega ženitnega prava. Kako potrebna je ta unifikacija in modernizacija, kaže baš pisatelj pregled naših zakonskih zadržkov, med katerimi so še čisto patriarhalni (pobratimstva, posestrimstva, duhovnega in mlečnega sorodstva, starosti v Srbiji, četrtega zakona istotam, stanovske razlike po mosl. pravu). Nič manj potrebni odprave so neki naši osebnopravni učinki zakona, n. pr. da sme črnogorski mož ali moslim telesno strahovati svojo ženo, da prideta Srbijanka in Črnogorka pod možev (srednjeveški) mundij in sl.

L.e.

Dr. Politeo Ivo: Stečajni zakon, zakon o prinudnom poravnanju van stečaja i zakon o uvodjenju u život obiju zakona. Zagreb. Tipografija. 1929. Str. 319. Cena 90 Din.

V uvodu pravi pisec, da podaja tolmačenje k posameznim paragrafom, da bi olajšal uporabo zakona v prvih početkih, in da ga za to

ni smatrati še za komentar k trem, v napisu navedenim zakonom. Vzlic tej skromni opazki odlikujeta knjigo množina in tehtnost opomb in jo ločita vidno od mnogoterih izdanj novih zakonov, ki pojasnjujejo zakone čisto le na ta način, da podajajo posameznim določbam po par splošnih, več ali manj na dlani ležečih pripomb. Pričujoči tolmač ni šteti k izdajnem te vrste. Avtorjev namen gre za tem, da pokaže ratio zakonskih določb in da skuša na ta način pomoči čitatelju do pravilne razlage. Pri tem kaže obilno na razlike napram prejšnjemu hrvatsko-slavonskemu stečajnemu zakonu. Da je padla tu pa tam kakšna pripomba tudi de lege ferenda, je umljivo samo po sebi. In če bi si želeli na nekaterih mestih, kakor n. pr. pri izpodbijalnem pravu, pri §§ 104, 105, 127 do 130 steč. zak. več opazk, nas odškodujejo zato tehtne besede k drugim paragrafom; med drugimi je tu omeniti zlasti tolmačenja §§ 75, 76, 94, 118 steč. zak., §§ 1, 18, 28, 29, 42, 65 por. zak., prav posebno pa lepi uvod k poravnalnemu zakonu.

S tem pa ne bodi nikakor rečeno, da druge pripombe manj zadovoljujejo. Gredo namreč čestokrat preko gori označene svrhe in podajajo tudi konkretno tolmačenje poedinih norm. Kakor pripombe splošnega značaja, bodo prav te dobro prišle praktiku, ker razrešujejo konkretne dvomljive primere. Vendar se ne strinjamo z razlikovanjem, ki ga dela avtor glede pravic sodolžnikov in porokov napram stečajni masi (§ 16). Bistvo 3. odstavka tega paragrafa je v tem, da daje sodolžniku ali poroku samostojno pravico na poplačilo upnika in odkup dolga, neglede na to, ali mu takšna pravica po materialnem pravu tudi gre ali ne. Zato gre ta pravica vsem sodolžnikom brez razlike. K § 78. steč. zak. bi bilo pripomniti, da je prištevati k osebam, katerih pravic — ne samo gospodarskih koristi se tiče odločba o predlogu na uvedbo konkurza, upnika, ki verjetno izkaže, da obstoji njegova terjatev (§ 71). Pomotno pravi tolmač k 3. odstavku § 8 por. zak., da je pod državnim pravobranilcem razumeti prav za prav državnega tožilca. Oklic, pa bodisi o uvedbi poravnalnega bodisi konkurznega postopanja se ne vroča državnemu tožilcu, marveč le državnemu pravobranilcu, zbog varovanja pravic državnega zaklada. Državnega tožilca je obvestiti le v primerih § 189 steč. zak. in § 71, 72 do 74 por. zak. Oprezno je čitati pripombo k § 10. por. zak. Utegne zavesti v zмотo, da je izpodbijanje tekom poravnalnega postopanja izven konkurza možno po določbah §§ 27 — 42 steč. zak., kar ne gre.

Upoštevajoč prej navedene vrline knjige, napram katerim izginejo omenjene netočnosti, priznamo knjigi radi višji razred, kakor ga reklamira zanjо pisec sam.*

Dr. Rudolf Sajovic.

Dr. Matijević dr. Juričić: Zakonik o sudskom postopku u gradjanskim parnicama (Gradjanski parnični postupak). Sarajevo. 1930. Štamarija Kajon. Str. 518. Cena Din 48, z vloženimi praznimi listi Din 85.

* K tolmaču je izšla naknadno tudi uredba o tarifi za nagrade stečajnemu in poravnalnemu upravitelju. Založnica pošlje uredbu vsakomur brezplačno, kdor je že prej kupil knjigo.

Izdajatelja sta podala na čelu knjige kratek historijat o postanku tega važnega zakona, zakonsko besedilo pa sta opremila s kratkimi opazkami, ki deloma citirajo ustrezne paragrafe avstrijskega civilnopravnega reda, deloma kažejo na pozvane zakonske določbe; v obširnejšem izvlečku so natisnjene meddržavne pogodbe o pravni pomoči. Knjigo zaključuje kratek pregled najvažnejših določb, primerjalna razpreglednica določb novega zakona in civ. pr. r., dalje obširno stvarno kazalo. Knjigo, ki jo odlikuje razločen tisk, priporočamo.

Dr. Kauschansky D. M. (Kischinew): Das juristische Schrifttum in Jugoslawien. Posebni odtisk iz »Zeitschrift für vergleichende Rechtswissenschaft«. XLV. Strani 10.

Razne vesti.

V Ljubljani, meseca junija 1930.

Kronika društva »Pravnika«. Zaključno predavanje v pretekli predavalni sezoni je imel g. ravnatelj in docent dr. L. Böhm dne 2. aprila: »Mednarodni položaj Donave«. — Dne 1. junija je priredilo društvo tradicionalni pomladanski izlet, to pot na Gorenjsko. Ljubljanski izletniki so izstopili v Tržiču, nato pa v par skupinah odšli po cesti, ki pelje ob vznožju Dobrče skozi Sv. Lucijo, Zlatno in Begunje nad lepo savsko dolino. Pri popoldanskem kosilu v Poljčah se je zbralo okoli 50 društvenikov z družinskimi člani, večinoma Ljubljančanov, dočim so bili med Gorenjci posebno dobro zastopani Radovljičani. Po kosilu so se povzpeli nekateri na razgledno točko k Sv. Petru, drugi so si ogledali begunjsko kaznilnico in občudovali tamkaj red in snago ter vzorno gospodarstvo. Bil je lep dan, ki je zopet združil staro in mlado v »Pravniku« kakor v eno samo družino. — Društvu so pristopili naslednji novi člani: inženjer Strgar Vinko, rudarski glavar v Ljubljani, pravna pripravnik Drovenik Matko in Prohinar Viktor v Ljubljani, sodniki Verlič Franjo, Štrukelj Vinko in Tašner Jožef v Beogradu, pravnik Reja Rudolf v Zagrebu, agrarni komisar dr. Maršič Robert v Ljubljani, odvetniki dr. Stanovnik Aleš, dr. Vovk Janko na Jesenicah, dr. Gozani L. v Mariboru.

O prestopkih po tiskovnem zakonu sodi sodnik poedinec. Višje deželno sodišče v Ljubljani je odločilo dne 2. februarja 1930 v nekem konkretnem primeru:

Vprašanje, dali je pristojno okrožno sodišče za razsojo o deliktih po zakonu o tisku zgolj kot zborna sodišče, ali če se ravna pristojnost tudi v tiskovnih stvareh po določbah §§ 10 t. 3 in 11 t. 2 k. p. po vrsti zapretene kazni in pride torej za razsojo v tiskovnih stvareh okrožno sodišče tudi v pošte v kot edinoosebno, je možno rešiti le po določbah specialnega zakona o tisku, ki je glasom čl. 10. t. I. uvodnega zakona